

SZEGEDI

ÜNNEPEK HETEK

Kass János grafikusművész kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központban, július 25-ig.
Hegyi Flórián népi fadaragó kiállítása a Bartók Béla Művelődési Központban, július 25-ig.
A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai.

Péntektől

Nabucco

Miközben javában tartják a Tragédia próbáit, érkeznek a Nabucco szereplői is. Tegnap estére várták Odeszából *Ninelj Tkacsenkó*, Abigél lesz, s ma érkeznek a bolgár vendégművészek: *Sztojan Popov* (a címszereplő) és *Sztefan Elenkov* (Zakariás). Pénteken, július 16-én este 8-tól készítek el a téren a Nabucco statisztáinak beosztását. Amíg Verdi operájának előkészületei folynak a téren, az ember tragédiájának stábjára az újszegedi Sportcsarnokban próbál.

Az ember tragédiája a szabadtérin

Csortos Luciferje

3. Pásztor József beszámoló az ugyancsak Bánffy tervezte 1935-ös előadásról is: „Csortos Gyula Luciferje — külön tanulmány... Csortos a tudatos kételkedés, a konok tagadás — így akarta látni Madách is — ösvényein halad. Filozófiája nem győz meg, hanem mar. Éles és cinikusan kegyetlen, de — utánozhatatlanul művészi. Szemlélete lenyűgöző. Nem szerepe rangjában, hanem művészetének értéke szerint Beregi Oszkár követte a főszereplőket. Ő lesz a jövő előadás Ádámja... Péter apostolban önmaga felett apostolkodott, amikor eljátszotta az a szerepe” sfb.

Lugosi Döme ugyanígy számol be a Bánffy-féle Tragédia 1934. augusztus 4-i bemutatásáról: „Csupa harmónia minden, ragyogás, pompázó keret, csiszolt munka és emelkedett szellemű ihlet.” A fénypont Csortos Luciferje, a filmszerű rendezésben Ádám a valóságot harcolta, s Lucifer Ádám ellen vívta fölényes csatáját. A színpad szintobozódás, a világítás tökéletes kihasználásával. Bánffy nem használta fel sem a tér adottságait, sem Hont Ferenc sikeres ötleteit. Nyolc síkú színpadon a tömegek osztott csoportokban, tagolva jelenhettek meg. A gyorsan változtatott díszletek külsőszínpadon a közönség mit sem vett észre. „Két potemkin épület is gyarapította a színpadot, a csonkatoronyhoz egy feljáróval rendelkező középkori házat építettek, s ugyancsak a Szentháromság-szobor elé is. Az utóbbiban Izóra záródását és London csapszékét, az előbbiben pedig Kepler csillagvizsgáló tornyát helyezték el... A templom elé faszerkezetet emeltek, amelyre vetítésvásznat függesztettek fel, de ennek alkalmazása lehetetlenné tette a templom kapujának a játékba való bevonását, ezért a római jelenetben a Dóm-kaput csak vetített képpel idézték a színpadra.”

A Tiszatáj — visszatekintve — úgy értékelte ezt az előadást, mint amely szakított a jelzészervi díszletekkel, de a korábbi felfogásokkal is. „Attrakció volt Bánffy rendezése, ahol a vetített díszletek, külsődleges

Ildikó, a legfiatalabb Éva

„— Halló, Bánsági Ildikó? Mit csinál a nyáron? Van-e kedve Szegedre rándulni, játszani Az ember tragédiájában? Hogy mit? Évát! Válaszolja?”

Szinétár Miklós hangjától, a váratlan ajánlattól abban a pillanatban rettenetesen megijedt a fiatal színésznő. (Évát én? Már eljátszhatom? Sohasem fordult meg a fejemben ez a szerep, egyetlenegyszer sem gondoltam rá. Már olyan öreg lennék? Az ember tragédiájának színrevitele mindig nemzeti színjátszásunk ünnepe, Éva pedig mindig nagy tragikák kitüntetett jutalomjátéka is. Elég felkészült vagyok erre a hatalmas feladatra?) Két nap múlva Szinetár Miklósnál csöngött a telefon, s az egy-szavas válasz: „Persze!”

— Tökés Anna, Lukács Margit, Ruttkay Éva — emlékeztetes Éva-alakítások a szegedi Dóm téren. Olyan művésznők, akik pályájuk csúcán, érett művészként, a mesterség minden titkát birtokolva kapták meg, s játszódtak el a hatalmas szerepet. Vajon az eddigi legfiatalabb Évának, a három éve diplomázott, nagyon tehetséges fiatal művésznőnek, milyen élményei vannak Madách művéről?

— Az ember tragédiája számomra, mint általában minden gimnazistának, kötelező olvasmány volt, s mint az ilyenek legtöbbje, nem hagytam bennem különösebb élményt, mély nyomokat. Még a főiskola előtt stúdiósként statisztáltam a Nemzeti Színház Major Tamás ren-

dezte Tragédiájában, majd később, főiskolásként már kisebb szerepeket is kaptam, játszottam a Virágárusányt és a Helénát, de sohasem gondoltam arra, hogy egyszer Éva is lehetnék. Most e nagy lehetőséghez jutva, többször is újraolvasva a drámát, őszintén mondom, igazi szerepálom. Annyi mondanivaló, annyi átváltozás, annyi szépség. A felkészülés rövid idején igyekszem legközelebbi énemre bontani a drámai helyzeteket, gondolatokat, érzelmeket. Megvallom, ez a feladat itt, ezen a hatalmas színpadon nagyon nehéz — ami már az első próba első perceiben kiderült.

— Amikor meghallottuk a hírt, Bánsági Ildikó lesz Éva, összenéztünk, mint (gondolom) jó páran az országban. Sokan fogadták hitetlenkedve, mások, jórészt filmszerepeiből ítélve — már a pályá első éveiben belekényserítették valamiféle skatulyába.

— Nemrégiben verseket mondtam egy vidéki városban. A jól sikerült est után beszélgettem a műsor szervezőjével, aki bevallotta, nemcsak meglepődött, de kicsit féltett is, amikor megtudta, hogy én játszom Évát. Úgy gondolom, a filmszerepek főleg az egyik „madárka” és a paradicsombombázó „szikrázó lány” után sokan elkönyveltek egyfajta groteszken humoros karakterfigurának, holott a színházban Shakespeare-t játszom és Csehov drámáinak nőalakjait érzem legközelebb magamhoz. Nem tagadom, szeretem a humort, a szatírárt, hiszem, hogy Madách sorai mögött is meg lehet találni a szelíd iróniát, a visszafogott humort.

— Játszott-e már szabadtérin, hogyan érezte magát Éváként az első próbákon?

— Azzal este, amikor megérkeztünk, első utunk a Dóm tere vezetett. Felmentem a színpadra, melyet csak két kis reflektor fénynyalábja világított meg. Előttem a hatalmas, üres nézőtér. Mi lesz, ha a közönség megtölti a széksorokat, s nekem már játszani kell... Aztán hirtelen vakító fényesség lett — a műszakiak bekapcsolták az összes reflektort, eltűnt a nézőtér, már csak a színpad élt, ahogy reflektorok követek minden mozdulatomat a hatalmas színpadon. Különös, nagyszerű és félelmetes érzés volt. Kezdeti szorongásom hamar feloldódott, s az első keresgélek után, úgy érzem, egyre szabadabban és önfeladatokban vesszük birtokunkba a színpadot. S már most elmondhatom, nagyon megszerettem ezt a teret. Nehány éve a *Trójai nőkben* már statisztáltam Szegeden, s játszottam a gyulai várszínházban is, a *Donna Diáná*-ban.

— A mostani színpadi próbák már a felkészülés utolsó stádiumát jelentik. Mi történt addig, amíg először lépett erre a színpadra?

— Nagyon örültem, amikor megtudtam, hogy Lukács Sándor — aki évfolyamtársam volt a főiskolán — és a friss diplomás Hegedűs Géza lesznek partnereim. A darab olvasása és a szöveg megtanulása után Pesten délutánként gyakran találkoztunk hármasban, s magánszorgalomból tanultunk, mondtuk a szöveget, elemeztük a darabot. És nagyon sokat beszélgettünk. Igazából azonban a mostani próbákon teljesebb ki a dráma.

Nikolényi István

Tandj Lajos

Százötven éve született Vasvári Pál

Százötven éve, 1826. július 14-én született Vasvári Pál. Összesen 23 évet élt és mégsem torzó az élete. Sőt! Eppen a nagy kortársbarát Petőfiéhez hasonlítható kerek teljességgel élt méltán tiszteletet. A nyírvasvári (innen a Vasvári név) görögkatolikus papfi történésznek tanult, s már kezdetiben jócskán túlépte kora liberális szemléletének emelkedéseit is. A francia forradalom eszméin, Michelet-n és az utópikus szocialista Cabet-n nevelődő ifjú — radikális világnézetének logikus következményeként — 48-ban, az érlelő kovász szerepét betöltő pesti diákkifjúság politikai vezetője lett hamarosan. Ahogy egy életrajzírója lefesti mozgalmas tevékenységét, „szervezte a liberális politikusokat köszöntő fáklyás, zenés felvonulásokat, a haladó tanárokat megtisztelő ünnepélyeket, útmutatót írt a nemzeti táncmodorról, gyorsíró körököt kezdeményezett”. S hozzátehetjük: közben történeti műveket írt, lapot szerkesztett, tanult. Olyan társai voltak, mint Pálffy Albert, Pákh Albert, Bérczy Károly, Lisznyay Kálmán, Csengery Antal, Vajda János, Kecskeméti Aurél, Nyáry Albert és mások. Ők alkották az Ifjú Magyarország körét, a fiatal német radikálisok mintájára létrejött hazai társaságot, amelynek Vasvári egyik elismert vezetője lett.

Március 15-e jól ismert napjainkban a Petőfi és a Jókai mellett az ő nevével hordja leginkább ajkán a forradalmi ifjúság. Amikor lavírozni igyekvő első felelős miniszterium elutasítja egyetemi tanári kinevezését (amelyet a diákság pedig ugyancsak szorgalmazott), félbe nem hagyva tudományos történetírói munkásságát, folytatja tevékenységét a politikai élet mezején, a radikálisok Márciusi majd Demokratikus Klubjában, az Egyenlőségi Társulatban. Amikor pedig eljön a honvéd és forradalomvédő harc ideje, katonaként áll helyt a maga választotta életúton. Előbb Kossuth futártisztja, majd a toborzásban segítő országszerte, végül önálló szabadcsapatot alakít a Bem erdélyi hadműveleteiben vesz részt. Itt éri a minden hősiességgel melletti is értelmetlen halál: a népek testvériségért lángoló ifjú forradalmár a magyar forradalmi kormány és a jogaitért küzdő nemzetköziségek tragikus meg nem értésének lesz az áldozata. A jelentős igazságok mellett is objektíve a reakciókat támogató más ajkú honfitársival folytatott tesvérharcban esik el.

K. S.

Másnak látszani, mint ami

— Nézd a naplementét! Ha egy festő így festené meg, giccesnek mondanánk!

Tóparti megfigyelés ez, gyakorla hallani. De behelyettesíthető virággal, állattal, csendélettel, akár arcképpel is. Vajon miért mondjuk giccesnek, édeskesnek, cukrozottnak az ábrázolást, ha pontosan úgy mutatja a természet egy darabját, amilyenek látjuk?

A természetet nem gazdátlan szemüveg nézi, hanem egy eleven, érző, gondolkodó ember, akinek vágyai, hangulatai, örömei, bánatai vannak, mögötte pedig ott az a kisebb és nagyobb emberi kör, akikhez tartozik. Ha a művész nemcsak a látványt ábrázolja, hanem önmagát is, mint a látványt magába foglaló valóság részét; pontosabban; szemléltető látvány viszonyát, akkor — és csak akkor! — jön létre az az eredeti és egyedül, semmi másal nem pótolható tartalom, amely elválaszthatatlanul hordozza az egyedül érvényes formát. Az ábrázolás tehát csak úgy lehet őszinte, ha nem halad járt úton, ha nem azt az érzést imitálja, amit mások már átéltek. Őszinteség és önmagunk vállalása nélkül pedig nincs művészet.

Könnyen megláthatjuk a különbséget, ha egymás mellett állítunk képzetben néhány balatoni képet. Idézzük fel pl. a fényeket oly sajátosan bontó Egy József képeit, vagy a hagyományosabb Mészöly Miklós sejtlemes nádasait, vagy akár egy művészi fényképet, amelynél eredeti látásmód irányította a gépet; s ezekkel szemben a szabványfelvételeket, s az ezekhez hasonló mázalmányokat. Bár az ábrázolás tárgya ugyanaz, az utóbbiaknál hiányzik az eredeti látás, érzés és gondolat.

Miért giccs a giccs? Mert üres és hazug. Nem azért, mert szépek láttatja, ami valóban szép, ellenkezőleg, mert kiüresíti, mert nem vall róla őszintén; csupán a másik által kitapostott úton haladva kölcsönöz magának álművészetet. A sikere is ezen az ürességen alapul. A kényelmes gyönyörködés, ami álságos, mert lehetetlen: kényelem és esztétikai élmény nem fér

Bozóky Éva